

2004 M. Á. I. 17.

B-208-3/2004.

JELENTÉS

a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége

2003. évi kutató munkájáról

2004.

Beszámoló a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége 2003. évi kutató munkájáról

A Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége 1999-ben alakult. Fő célkitűzése a Bakony karsztterületeinek kutatása, a feltáró barlangkutatás elősegítése, és a tagszervezetek munkájának megkönnyítése. A Szövetség jelenleg nyolc tagszervezetből épül fel, ezek munkája lefedi a Keszthelyi hegység, a Bakony, a Vértes és részben a Gerecse hegység területét. 1999 óta a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége önálló kutatási területekkel is rendelkezik, ahol az évente megrendezett kutató hétvégék és táborok nyomán sorra születnek kisebb-nagyobb eredmények.

Kab-hegyi kutatási terület

A kab-hegyi kutatási területen az ötvenes évek vége óta folyik barlangkutató tevékenység. A terület első kutatója a Veszprémi Barlangkutató Csoport volt Markó László vezetésével. Munkájuk nyomán vált ismertté a Bujó-lik, az Öregköves-víznyelőbarlang úgynevezett Markó-szakasza, valamint a Baglyas-víznyelő néhány méteres barlangja, de próbálkoztak a Macska-lik monumentális járatkezdeményének járatkutatásával is. Kisebb kutatómunkát mások is végeztek a területen. Jelentősebb kutatást a hetvenes évek végén a Cholnoky Jenő Karszt és Barlangkutató Csoport, majd az abból kiváló Bakonyi Barlangkutató Egyesület végzett Gyurmann Csaba vezetésével. Munkájuk eredményeként az Öreg-Köves-barlang hossza közel 300 méteresre nőtt, mélysége elérte a 27 métert, feltárult a kb. 120 méter hosszúságú Fortuna-barlang, de bontásokat végeztek a Macska-likban, a Zsófia pusztai 1-es számú víznyelőben, és még jó néhány helyen.

A kab-hegyi kutatásokat a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége elsődleges célkitűzésként kezeli, tekintve, hogy a kedvező geológiai, hidrológiai és barlangtani adottságok miatt itt több jelentős méretű barlang feltételezhető.

A kab-hegyi karszterület jelenleg a Dunántúli bazalt vulkánosság nyomán keletkezett bazaltláva takaróval fedett, de az elmúlt évmilliók során részben lepusztult, a környezetéből 100-250 méterre kiemelkedő fennsík. A mállott bazaltláva takaró a hegylábak fele elvékonyodik, de a fennsík egyes területein is csak néhány méter vastagságú. A bazalt lávatakaró alatt található üledékes kőzetek triász, jura és eocén mészkövek, feltételezésünk szerint a bazalt láva ömlés előtti évmilliók során erősen karsztosodtak. A bazalt lávával előntött területeken részben a feltételezhető egykori trópusi toronykarszt morfológiája, részben, pedig a mállott bazalt láva gyors lepusztulása miatt néhány helyen foltokban kibukkan az egykori mészkő térszín. Ezekben a helyeken jelentős víznyelő tevékenység tapasztalható, és jelenleg ezekben a víznyelőkben van legnagyobb esély a mélyben húzódó feltehetően jelentős méretű barlangüregek feltárására.

Ménesakol-árki 1-es számú víznyelőbarlang

A Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége 2003. tavaszán kezdte a barlang feltáró kutatását. A **Ménesakol-árki 1-es számú víznyelőbarlang** a Kab-hegyen (Bakony-hegység) Nagyvázsony határában a Ménesakol-árokban található. A Ménesakol-árok felső szakaszának nyugati oldalán végigvonuló víznyelősor alatt vélhetőleg a Kab-hegy legfejlettebb barlangrendszere húzódik, melynek hossza és mélysége országos viszonylatban is kiemelkedő lehet. Ajkáról Jókai-bányán keresztül, az erdészeti műúton Sárcsi-kút felé haladva felérünk a fennsíkra, ahol az útelágazásnál balra fordulunk. A 3. sz. és

B.jelzésű nyiladékok kereszteződésétől délre, 350 méterre található kettős tölcserű víznyelő alján nyílik a barlang. A nyelő oldalban keletkezett beszakadást megbontva 1981-ben ajkai barlangkutatók tárták fel a vízvezető járatot. A barlang meredek lejtéssel halad 12 m mélységig, ahol a továbbjutást egy szűkület akadályozta.

A besúvadt bejárat újbóli feltárása után a szövetség munkájának eredményeként a végponti szűkületet átvésve egy kb. 10 méternyi új járatot sikerült feltárni. Az erősen lejtő járat hasadékszerűen folytatódik, a végén felfelé egy kürtőben kiszélesedik. Lefelé a sáros iszapos üledék megbontásával egy aláhajlás bontakozott ki. A barlangba befolyó vizet megfigyelve azt tapasztaltuk, hogy az a barlang legmélyebb pontján található aláhajlásban tűnik el. Az aláhajlás enyhén lejtős mennyezetet adva vezette a bontás irányát. A kibontott járatszelvény szélessége kb. 1 méter, a járat magassága 60-70 cm, lefelé még mélyíthető. Ebből a járatból kb. 2 méter után egy kb. 8 méter magasságú hasadékkürtő tárult fel, mely kb 50-60 cm szélességű. Tovább haladva a mennyezet alatt a járat vízszintes lett, majd a főte emelkedni kezdett, itt a járatot teljesen kitölti az iszapos, sáros üledék. A következő évben ezen a ponton folytatjuk tovább a barlang feltáró kutatását.

Elkészült a barlang teljes felmérése is, poligonjának hossza 40 méter, mélysége 15 méter. A barlang eocén mészkőben, tektonikus repedések mentén képződött. A hasadékjellegű járatok és a korróziós formakincs tanúsága szerint kialakulásában az erózió csak kisebb mértékben játszott szerepet.

Öreg-köves víznyelőbarlang

A barlang egy mészkő kibukkanáson kialakult jelentős méretű víznyelős töbörben, a Kab-hegy központi részén a Ménesakol- árokban található. Kutatását 1999-ben a Bakony Barlangkutató Egyesülettől vettük át, azóta évről évre kisebb-nagyobb szakaszokkal növeltük hosszát. 2001 év végére a barlang

bejárható hossza elérte a 300 métert (további kb. 50-80 méter már sajnos nem járható), mélysége a legmagasabban fekvő bejáratától mérve 55 méter. A barlang felső triász dachsteini mészkőben (egyes nézetek szerint alsó jura dachsteini típusú mészkőben) alakult ki. Járatait a tektonikus irányítottság hatására létrejött litoklázisokon befolyó vizek eróziós hatása, illetve a beszivárgó vizek korróziós hatása alakította ki. A víznyelő pont patakmederben történő folyamatos hátrálása miatt egymással párhuzamos aknák alakultak ki, melyek a barlang jelenlegi arculatát szinte áttekinthetlenné teszik. A barlang jelenlegi mélysége a legújabb felmérés szerint 54 méter, hosszúsága 260 méter.

A tárgyévben a barlang Szelelő-lyuk nevű kitágított bejáratán keresztül a Sarló-akna alján végeztünk üledék kitermelést. Az üledékszállítást műanyagvödrökkel és a barlangba épített kézi csörlővel végeztük. A járattalpat mintegy 1,5 X 1 méteres szelvényben 3 méterrel sikerült süllyesztenünk. A végponton az kitöltés erősen üregesedik, a kitermelt kövek között helyenként fél méterre is be lehetett látni. A következő évben ezen a ponton folytatjuk a munkát.

Zsófiapusztai-barlang

A Zsófiapusztai víznyelők már régóta foglalkoztatják a Bakonyt kutató barlangkutatók fantáziáját. Az 1-es számú víznyelő jelentős vízgyűjtő területtel rendelkezik, helybeliek megfigyelése szerint a hóolvadáskor jelentős vízmennyiséget vezet a mélybe. A víznyelő tölcsér a kab-hegyi bazalttakaró szélén már dachsteini mészköves területen egy szántóföldön nyílik. Kutatását a '80-as években a Bakony Barlangkutató Egyesület végezte, sajnos eredménytelenül. A Szövetség jelentősebb anyagi háttere folytán a megszokottól eltérően markológépet igénybe véve kezdett a víznyelő kutatásához. A munka eredményeként 35 méter mélységben 170 méter

hosszúságban vált ismertté a Zsófiapusztai-barlang. Sajnos a barlang végpontján felhalmozódott kő és agyagüledék miatt reménytelen a továbbjutás.

Az év elején komoly víznyelést figyelhettünk meg Zsófiapusztán. Hozzávetőlegesen 4 ezer L/perc vízhozammal nyelt az 1-es ősi nyelő. Az 5 méter mély kutató aknába bezúduló víz megkímélve ugyan az ácsolatunkat de beomlasztotta a kiásott járat kezdeti szakaszát, és alámosta a töböroldalát, kezdetben sok anyagot bemosva ezzel a járatba. Eleinte egy kicsit visszaduzzadt a víz, később (1-én) a fagy beállta után már tiszta víz folyt a nyelőbe, és megszűnt a visszaduzzadás is. A nagy mennyiségű vizet a nyelő akadálytalanul nyelte el. A felfreccsenő víz csodálatos jégképződményeket, méteres jégcsapokat, borsószerű lefolyásokat alkotott az ácsolaton és a töbör oldalán. A csapadékos ősznek köszönhetően telítődött a talaj vízzel, így a közeljövőben arra számítunk, hogy minden csapadék- és olvadékvíz be fog jutni a nyelőbe nehezítve a munkánkat. A nyelés ideje alatt végigjártuk a Zs 2-es járatait. Az 1-es által elnyelt víznek kb 1%-a jutott a járatba, mely a hasadéokban a patakmederben végigfolyva, az előző évi őszi nyeléskor megtalált barlangi nyelő ponton tűnt el.

A víznyelőműködés tönkretette a Zs-1. nyelőpontban kiépített ácsolatot, és betemette a már kiásott kutatóaknákat, így ebben az évben nem végeztünk feltáró munkát Zsófiapusztán. A következő évben a nyelőpont kimarkoltatásával kívánjuk folytatni az 1. számú víznyelő feltárási munkálatait.

Az év végén az egykori tó gátjának zsilipaknájába – a terület tulajdonosának az engedélyével – egy hiperbolikus mérőbukót építettünk be, melynek segítségével a zsófiapusztai nyelőkbe időszakosan befolyó víz mennyiségét tudjuk regisztrálni.

Schäfer István
 nök, kutatásvezető

Veszprém, 2004. április 15.